

การอุตสาหกรรมของประเทศไทย

ความหมายของอุตสาหกรรม

กิจการอุตสาหกรรมเป็นกิจการแขนงหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากนับแต่การค้นพบสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ประดิษฐ์กรรมที่ก่อให้เกิดความสะดวกสบายแก่มนุษย์ และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมให้กิจการอุตสาหกรรมเจริญก้าวหน้า มีทั้งอุตสาหกรรมขนาดเล็ก จนถึงอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน และเงินทุนจำนวนมาก งานแขนงนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประชากรและประเทศชาติ

"อุตสาหกรรม" ความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 นั้น หมายถึง - ถึง "การทำสิ่งของให้เป็นสินค้า" ประกาศของกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับแรงงาน ฉบับลงวันที่ 20 ธันวาคม 2501 เกี่ยวกับคำว่า "งานอุตสาหกรรม" นั้น หมายถึงกิจการต่อไปนี้

1. การทำเหมืองแร่ เหมืองหิน หรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวกับการขุดค้นแร่ชาติ
2. การผลิตเปลี่ยนแปลง ประกอบ ทำความสะอาด ซ่อมแซม ตกแต่ง ทำให้สำเร็จรูป สงวนรักษา ถัดแปลง เพื่อจำหน่าย ทำให้แตกหัก รื้อถอน หรือแปรรูปซึ่งวัตถุหรือทรัพย์สิน และรวมกิจการต่อเรือ การให้กำเนิด แปลงและจ่ายไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น ๆ
3. การก่อสร้าง ต่อเติม ติดตั้ง บำรุงรักษา ซ่อมแซม ถัดแปลง หรือรื้อถอนอาคาร ทางรถไฟ ทางรถราง ท่าเรือ สะพานเทียบเรือ ทางน้ำในประเทศ ถนน อุโมงค์ สะพาน ทอระบาย บ่อน้ำ โทรเลข โทรศัพท์ ไฟฟ้า ก๊าซหรือประปา หรืองานก่อสร้างอื่น ๆ รวมทั้ง การเตรียมหรือวางรากฐานของงานก่อสร้าง หรือโครงการสร้างนั้น ๆ
4. การขนส่งผู้โดยสาร หรือสินค้าทางถนน รถไฟ ทางน้ำ ในประเทศหรือทางทะเล รวมทั้งการขนถ่ายสินค้าที่เรือ สะพานเทียบเรือ ท่าเรือ หรือโรงพักสินค้า¹

¹ กระทรวงมหาดไทย, งานอุตสาหกรรม (พระนคร : โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2501), หน้า 5.

พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 นั้น ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "กิจการอุตสาหกรรม" หมายถึง การอุตสาหกรรม การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง การขนส่ง และการจัดให้ความสะดวกหรือการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือประกาศของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม

จากความหมายของอุตสาหกรรมตามที่ปรากฏในประกาศของกระทรวงมหาดไทย และ พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม จะเห็นว่ามีความหมายกว้างขวางกว่า คำจำกัดความในพจนานุกรมที่แจ้งไว้แล้ว ซึ่งถ้าหากเปรียบเทียบกับคำในภาษาอังกฤษก็จะตรงกับคำว่า Industry โดยที่จะพิจารณาจากความหมายของคำ ๆ นี้ ควบคู่กันไปกับความหมายในภาษาไทย.

อนึ่ง คำว่า "Industry" เอ็นไซโคลปีเดียบริเทนิกา นิยามศัพท์ว่า

"Industry" The quality of steady application to work, diligence, hence, employment in some particular form of productive work, especially of manufacture; or a particular class of productive work itself, a trade or manufacture.¹

ซึ่งมีความหมายว่า ความอุตสาหพากเพียรในการทำงานในแบบของการผลิตที่ได้จากการประดิษฐ์ออกจำหน่าย (หมายถึงการนำเอาวัตถุดิบมาปรุงแต่งแปรสภาพควยแรงงานหรือเครื่องจักรกล) เพื่อทำเป็นเครื่องอุปโภคที่เรียกว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ สำหรับซื้อขายในตลาด และส่วนใหญ่มีโรงงานเป็นสถานที่ประกอบการ

ประวัติความเป็นมาของอุตสาหกรรมไทย

แต่เดิมนั้น ไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมากก่อนที่จะได้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรม ประชากรไทยมีอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นจำนวนมากถึง 84% โดยประมาณ และเมื่อมีเวลาว่างจากการทำงาน

¹ Industry, Encyclopaedia Britannica. Volume 12, Great Britain, The Haycock Press, 1961, Page 311.

เกษตรกรก็จะใช้เวลาไปในการทำงานด้านหัตถกรรม งานที่อาศัยฝีมือชนิดต่าง ๆ เช่น เครื่องเงิน การทอผ้าด้วยมือ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จักเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนเท่านั้น อาจทำการซื้อขาย ในเขตใกล้เคียงละแวกบ้าน นับว่าเป็นการกระทำที่อยู่ในวงแคบ อาจเป็นภัยเหตุที่ว่าอุตสาหกรรม ในครัวเรือนเหล่านี้ยังไม่ได้รับความสนใจจากทางการเท่าที่ควร ประกอบกับผลผลิตทำไถชาและปริมาณน้อย ทั้งยังมีสินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศเป็นคู่แข่งที่สำคัญอยู่ด้วย ผู้บริโภคอาจหันไปนิยมของที่ มาจากต่างประเทศมากกว่า ฉะนั้น ในตอนแรก ๆ การปูพื้นฐานของอุตสาหกรรมไทย ภัยอุตสาหกรรม ในครัวเรือนจึงยังไม่อาจก้าวหน้าไปได้

ต่อมาใน พ.ศ. 2479 รัฐบาลได้หันมาให้ความสนใจแก่กิจการอุตสาหกรรม โดยมีกฤษฎีกาตั้ง กองอุตสาหกรรมขึ้นในกรมพาณิชย์ โดยมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนและควบคุม ตลอดจนควบคุมกิจการ อุตสาหกรรมต่างๆ ที่กระทำอยู่แล้ว และมีผลไปถึงอุตสาหกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ ให้เป็นไป ตามแผนและวิธีการที่มออยู่ และจากนั้นรัฐบาลก็ได้ให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นไปในรูปของการส่งเสริมการลงทุน การออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุน มาตรการด้านภาษีศุลกากร เป็นต้น

อุตสาหกรรมไทยได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในเศรษฐกิจไทยเมื่อประมาณ 50 ปีมาแล้วเอง ในระยะ แรกก็มีอุตสาหกรรมจำพวกโรงสีข้าว โรงเลื่อย และโรงน้ำแข็ง ซึ่งในปัจจุบันนี้อุตสาหกรรมเหล่านี้ ลดความสำคัญลงไปมาก และอีกประการหนึ่ง การที่ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาก่อน และเพิ่งหันมาให้ความสนใจด้านอุตสาหกรรม ฉะนั้น จึงมีการค้นคว้าทางด้านนี้ช้ากว่าต่างประเทศ ซึ่งมีพื้นฐานทางการพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยเหตุ นี้ไทยจึงมีอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานบางประเภทขึ้นใน พ.ศ. 2495 แต่อุตสาหกรรมหนัก (Heavy Industry) เพิ่งเริ่มมีภายหลัง พ.ศ. 2511 ทั้งสิ้น ทั้งนี้ ก็ได้เริ่มเจริญและพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม ความสามารถทางเทคนิค เงินทุน และอื่น ๆ ¹

¹ สุรพันธ์ จันเจริญ, อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เศรษฐกิจประเทศไทย เอกสารประกอบ- วิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พระนคร : 2516), หน้า 1-2.

ภายหลังจาก พ.ศ. 2511 รัฐบาลได้ให้ความสนับสนุนส่งเสริมอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงเกิดอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาอีกหลายประเภท ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญในระยยะอุตสาหกรรมปัจจุบัน อุตสาหกรรมเหล่านี้ ได้แก่

- อุตสาหกรรมวัตถุก่อสร้าง
- อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า
- อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์และยานยนต์อื่น ๆ
- อุตสาหกรรมสิ่งทอ
- อุตสาหกรรมกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม
- อุตสาหกรรมเคมีพื้นฐาน
- อุตสาหกรรมพลาสติก
- อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง
- อุตสาหกรรมน้ำมันพืช
- อุตสาหกรรมทองเที่ยว
- อุตสาหกรรมบริการ เช่น อุตสาหกรรมโรงแรม
- อื่น ๆ

อุตสาหกรรมทุกกล่าวมานี้ เฉพาะอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า ในตอนแรกก็เกิดขึ้น เพื่อเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการทดแทนสินค้าขาเข้า รัฐบาลยังมีใ้มีนโยบายผลิตเพื่อการส่งออก แต่เมื่ออุตสาหกรรมเหล่านี้ขยายตัวมากขึ้น และทำให้ไม่ต้องส่งสินค้าบางประเภทจากต่างประเทศ ซึ่งช่วยให้ประหยัดเงินตราต่างประเทศทางหนึ่ง นอกจากนี้อุตสาหกรรมบางประเภท เช่น อุตสาหกรรมผลไม้กระป๋อง อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมก่อสร้าง เป็นต้น ก็สามารถผลิตส่งออกได้แม้จะเป็นจำนวนการส่งออกไม่มากนักก็ตาม

ในระยะหลังรัฐบาลเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกมากขึ้นอันเนื่องมาจากว่าผลิตผลสินค้าออกของไทยกว่า 90% เป็นสินค้าเกษตร ซึ่งสินค้าดังกล่าวไม่มีความแน่นอนทั้งผลผลิตและเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตร ซึ่งมักผันผวนไปตามสภาพดินฟ้าอากาศ รัฐบาลจึงควบคุมสภาพการณ์ ดินฟ้าอากาศได้ แต่ในทางอุตสาหกรรมนั้นย่อมมีหนทางการควบคุมมากกว่าทางคาน-

เกษตรกรรม และนอกจากนี้ยังสามารถควบคุมปริมาณการผลิตได้ ทั้งราคาและสินค้าอุตสาหกรรม
ก็ค่อนข้างจะคงที่ด้วย

ในแผนพัฒนาฉบับที่ 1 (เริ่ม พ.ศ. 2504-2509) มีใ้มีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรม
การผลิตเพื่อการส่งออกเลย จนเมื่อรัฐบาลเริ่มวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2515-
2519) ขึ้นมา จึงได้ให้ความสนใจแก่กิจการอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก โดยการสนับสนุน
และส่งเสริมกิจการอุตสาหกรรมในด้านการใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศสามารถส่งผลิตภัณฑ์ออก
นอกประเทศได้มากขึ้น เช่น การใช้มาตรการค่าน้ำขึ้นอกร และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 3
(เริ่ม พ.ศ. 2515-2519) รัฐบาลได้เน้นค่าน้ำขึ้นอกรนโยบายการส่งออกในด้านใช้วัตถุดิบและ
แรงงานภายในประเทศเป็นจำนวนมาก ด้วยการศึกษาให้การส่งเสริมการลงทุนและให้เงินจาก
สถาบันการลงทุนของรัฐ และจะให้ความสำคัญแก่อุตสาหกรรม เพื่อการส่งออกให้มากขึ้น รักษา
ตลาด เขตปลอดภาษีและเขตอุตสาหกรรมขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนการผลิตเพื่อการส่งออก และ
ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การใช้มาตรการทางค่าน้ำขึ้นอกรเป็นเครื่องสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม
เพื่อการส่งออกของไทย

ความสำคัญของอุตสาหกรรมไทย:

อุตสาหกรรมของไทยนับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาก ในอดีตอาจ
เป็นการผลิตเพื่อใช้ในในประเทศ แต่ในระยะเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้กิจการอุตสาหกรรมนับว่ามีความ
สำคัญเพิ่มขึ้น การผลิตจึงเป็นการผลิตเพื่อส่งออก อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ประเทศในรูปรายได้
ที่จะเกิดแก่รัฐบาล เพื่อนำไปใช้ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ ซึ่งความสำคัญของ
อุตสาหกรรมไทยพอสรุปได้ดังนี้

1. การผลิตทางอุตสาหกรรมสามารถที่จะใช้อัตราส่วนต่าง ๆ ของปัจจัยการผลิต และ
เปลี่ยนแปลงไปได้ในขอบเขตที่เหมาะสมและกว้างขวางกว่าทางด้านเกษตรกรรม

ปัจจัยการผลิตทางอุตสาหกรรมประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น ที่ดิน แรงงาน
เทคโนโลยี ค่าแรงงาน การบริหารงาน วัตถุดิบ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลง
ปัจจัยแต่ละอย่างสามารถควบคุมได้ดีกว่าด้านเกษตรกรรม เพราะปัจจัยเหล่านี้สามารถควบคุม
และจำกัดได้

การผลิตทางคานเกษตรกรรมต้องอาศัยที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ประกอบกับที่ดินมีขอบเขตจำกัด และทำให้การผลิตอยู่ภายใต้กฎแห่งการลดน้อยถอยลง (Law of Diminishing Return) ¹

นอกจากนี้การผลิตทางคานอุตสาหกรรมที่คิดมีได้เป็นปัจจัยสำคัญ จำนวนโรงงาน เครื่องจักร ขยายได้เสมอตามเงินทุนเพียง กิจการอุตสาหกรรมสามารถนำเอาเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ได้ อันจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตอย่างมาก ทั้งนี้ การผลิตคานอุตสาหกรรมไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ และยังก่อให้เกิดการประหยัดภายนอก (External Economies) ² ด้วย เพราะกิจการอุตสาหกรรมนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเป็นชั้นคอนกัน

¹ Law of Diminishing Return (กฎแห่งการลดน้อยถอยลง) หมายความว่า ในการผลิตใด ๆ ในคานเกษตรกรรมซึ่งมีที่ดินจำกัด การเพิ่มแรงงานเข้าไปมากขึ้นจะก่อให้เกิดการลดน้อยของผลิตผลที่เพิ่มขึ้นจากการใช้หน่วยสุดท้ายของปัจจัยการผลิต ในการผลิตทางเกษตรกรรมแบบเก่านั้น จะมีปรากฏการณ์เช่นชัดเจนมาก เช่น อัตราเพิ่มของชาวนา 3.2% ต่อปี เปรียบเทียบกับอัตราเพิ่มของผลผลิตเกษตรกรรม 2.4% ต่อปี แสดงว่าแรงงานเพิ่มรวดเร็วกว่าผลิตผล ทำให้ผลิตผลเฉลี่ย (Average Product) ลดลง ผลิตผลหน่วยสุดท้าย (Marginal Product) ก็จะมีลดลงเร็วกว่า

² External Economies คือ การประหยัดภายนอก หมายถึงสิ่งภายนอกที่เกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่ง ที่กระทำนั้นได้ส่งผลกระทบต่อที่เป็นคนแก่คนอื่นที่ไม่ได้รวมกิจกรรมนั้นหรืออาจกล่าวได้ว่าการขยายการผลิตของผู้ผลิตคนใดคนหนึ่ง จะเป็นการช่วยเหลือให้บริการโดยตรงแก่ผู้ผลิตคนอื่น เช่น ตัวอย่างเรื่องให้การศึกษาอบรมแก่แรงงาน ถ้าผู้ผลิตหนึ่งให้การอบรมแก่แรงงานแล้ว ผู้ผลิตอื่นสามารถมาจ้างแรงงานที่ได้รับการอบรมแล้วมาทำงานได้ ก็เท่ากับว่าไม่ต้องลงทุนให้การศึกษาแก่แรงงานอีก เป็นการลดต้นทุนการผลิตของเขาเอง เป็นการแสดงว่าเขาได้รับประโยชน์จากสิ่งที่เกิดภายนอก ปรากฏการณ์เช่นนี้จะพบในการผลิตขนาดใหญ่

2. กิจกรรมอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการขยายตัวของตลาดสินค้าอุตสาหกรรม และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่ากิจกรรมด้านเกษตรกรรม

นอกจากนี้กิจกรรมอุตสาหกรรมยังก่อให้เกิดการโยกย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรม ซึ่งประสบปัญหาการว่างงานแฝง (Disguised Unemployment) เนื่องจากที่เดิมมีจำกัดจึงทำให้แรงงานส่วนหนึ่งไร้ประโยชน์ เพราะประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานหน่วยสุดท้ายเป็นศูนย์กิจกรรมอุตสาหกรรมจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตต่อบุคคลในกิจกรรมอุตสาหกรรมนั้น ๆ สูงกว่าการผลิตในภาคเกษตรกรรม

3. กิจกรรมอุตสาหกรรมจะช่วยส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไปโดยประหยัด และทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและคุณภาพมากขึ้น ทั้งยังทำประโยชน์ให้ประชาชนได้มีโอกาสไต่จึกและเลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพดีมีราคาพอสมควร

4. กิจกรรมอุตสาหกรรมจะช่วยให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม เพราะกิจกรรมอุตสาหกรรมจะต้องมีขั้นตอนของความเจริญเติบโต เช่น ทางด้านการศึกษา ความเจริญทางเทคนิควิทยาการ ซึ่งจะช่วยให้แรงงานมีฝีมือและความชำนาญ นอกจากนั้นสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญของการอุตสาหกรรม สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำความเจริญและทำให้ความเป็นอยู่ของประชากรดีขึ้นด้วย

5. กิจกรรมอุตสาหกรรมเป็นแหล่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดรายได้แก่รัฐในแง่ของการทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น และยังมีผลต่อการลงทุนในประเทศ การรักษาคูณการค่าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ซึ่งในระยะแรกรัฐอาจขาดดุลการค่าและดุลการชำระเงิน เพราะต้องซื้อเครื่องจักรที่มีราคาสูงเข้ามา เมื่อมีอุตสาหกรรมหลักบางประเภทอาศัยผลผลิตทางเกษตรเป็นวัตถุดิบส่วน ๆ เพื่อนำมาผลิตเป็นวัตถุดิบสำเร็จรูป และได้ออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ จึงเท่ากับยังประโยชน์ให้ในด้านการประหยัดเงินตราต่างประเทศ ทำให้ดุลการค่าและดุลการชำระเงินดีขึ้น

นอกจากนี้ถ้าพิจารณาถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมในด้านการพัฒนาประเทศ โดยส่วนรวมแล้ว ก็อาจสรุปความสำคัญของอุตสาหกรรมได้ คือ

1. ความสำคัญของอุตสาหกรรมที่พัฒนา เศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจหมายถึงการเปลี่ยนโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งต้องการความเจริญเติบโต ประเทศไทยเองก็ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมไปสู่กิจการอุตสาหกรรม ทั้งนี้ เพราะว่าการดำเนินกิจการอุตสาหกรรม จะเป็นหนทางที่จะเพิ่มและขยายขอบเขตของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และกิจการอุตสาหกรรมก็ย่อมมีการพัฒนาเป็นลำดับขึ้นไป และมีผลต่อการขยายอุปสงค์ของผลิตภัณฑ์ทางเกษตร พลังงาน บริการพาณิชย์ การธนาคาร การขนส่ง และการศึกษา และวิจัย เป็นต้น ฉะนั้น ถ้าปราศจากกิจการอุตสาหกรรมอันเป็นปัจจัยที่สำคัญทางเศรษฐกิจแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจก็ไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้

2. อุตสาหกรรมกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

หมายความว่าความราบรื่นในระบบเศรษฐกิจ ความสามารถในการผลิตได้ตลอดเวลา และความมั่นคงทางการเงินและการคลังของประเทศนั้นเป็นสิ่งที่ประเทศชาติพึงปรารถนา แต่ก็มีใ้หมายความว่ากิจการอุตสาหกรรม จะเป็นเครื่องประกันความเสมอภาคหรือปรากฏการณ์ดังกล่าว เพราะเสถียรภาพทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับนโยบายการเงิน การคลังของประเทศ อย่างไรก็ตามกิจการอุตสาหกรรมก็มีส่วนช่วยเหลือในการรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจด้วยและสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้ เนื่องมาจากแต่เดิมประเทศไทยพึ่งคานเกษตรมาก และเกษตรกรรมต้องเผชิญกับความผันผวนทางคานสภาพดินฟ้าอากาศตลอดมา ทำให้เสถียรภาพของราคาสินค้าขึ้นลงเป็นวัฏจักร เป็นผลเสียแก่ผู้บริโภคและผู้ผลิต และก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจเสมอ และหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยิ่งผลให้รายได้ของเกษตรกรและรายได้ประชาชาติพลอยไม่แน่นอนไปด้วย เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ขึ้นระยะหนึ่งก็ทำให้ต้องมีการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ และมูลค่าสินค้าออกได้ลดลง เป็นเหตุให้ดุลการค้าและดุลการชำระเงินระหว่างประเทศสั้นลง หรือเสียเปรียบอย่างมาก และทำให้เสถียรภาพทางการเงินและการคลังไม่มั่นคงหรือเลวลงไป ทั้งยังมีผลถึงทุนสำรองและดุลยภาพในการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศอีกด้วย ดังนั้น การดำเนินกิจการอุตสาหกรรมซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ (หรืออาจเกี่ยวของบ้างเล็กน้อยในกรณีอุตสาหกรรมบางประเภทต้องอาศัยวัตถุดิบจากเกษตรกรรม) การขึ้นลงหรือการเคลื่อนไหวของราคาสินค้าหรืออุปทานบาง ก็ยังไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนแก่เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและกิจการอุตสาหกรรมที่พัฒนาไปเป็นลำดับขึ้น

ยอมจะช่วยพยุงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจด้วย

3. อุตสาหกรรมกับการมีงานทำของพลเมือง

ประเทศไทยเมื่อมีพลเมืองเพิ่มมากขึ้น ความต้องการในการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตอยู่เมื่อรวมแล้วยอมเพิ่มมากตามไปด้วย นั่นคือสังคมยอมจะต้องรับผิดชอบต่อกันมากขึ้นมาอย่างเลี่ยงไม่ได้ และทำนองเดียวกันที่พลเมืองเพิ่มขึ้น ก็ควรจะต้อได้รับกาใช้จ่ายประโยชน์ในทางใดทางหนึ่งด้วย ดังนั้นกิจการอุตสาหกรรมจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมเกษตรกรรมที่ต้องเผชิญกับสภาพแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ และกฎแห่งการลดน้อยถอยลง (Law of Diminishing Return) ดังโคลกล่าวมาแล้ว อีกทั้งความผันผวนของอุปสงค์ และ อุปทาน ตลอดจนการขึ้นลงของราคาสินค้าเกษตรจะส่งผลให้มีการว่างงานแฝงในคานเกษตรกรรมที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนของประชากรที่เพิ่มขึ้น ฉะนั้นเพื่อจะแก้ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีการพัฒนาเกษตรกรรม ซึ่งการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมก็จะเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาเกษตรกรรมได้ และกิจการอุตสาหกรรมก็จะต้องมีการพัฒนาเช่นกัน นั่นคือ การขยายกิจการออกไปเพื่อเปิดโอกาสให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น เพื่อว่าส่วนแบ่งจากรายได้ประชาชาติจะตกสู่ประชาชนในสังคมมากขึ้น

4. อุตสาหกรรมกับการรักษาดุลยภาพการค้า และดุลยภาพชำระเงินระหว่างประเทศให้อยู่ในสภาพเหมาะสม

กิจการอุตสาหกรรมมีบทบาทต่อการค้าระหว่างประเทศมาก เพราะกิจการอุตสาหกรรมมีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ ย่อมจะต้องมีการส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อส่งไปจำหน่ายนอกประเทศในคอนระยะแรก การผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกอาจมีคุณภาพไม่ดี เสียเปรียบสินค้าต่างประเทศได้แต่เมื่อได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมก็จำเป็นต้องกำหนดนโยบายลงไปว่า จะส่งเสริมอุตสาหกรรมประเภทใดบ้าง ซึ่งจะต้องเป็นสินค้าที่ผลิตโดยอาศัยวัตถุดิบในประเทศเป็นส่วนใหญ่และเป็นที่ต้องการของประชาชนด้วย ทั้งจะต้องมีตลาดที่สามารถจะส่งสินค้าออกไปจำหน่ายได้อย่างสม่ำเสมอและตรงกับความต้องการของตลาด สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ดุลยภาพการค้าและดุลยภาพชำระเงินระหว่างประเทศดีขึ้น

5. อุตสาหกรรมกับความมั่นคงแห่งชาติ

โดยที่อุตสาหกรรมเป็นรากฐานอย่างหนึ่งของแสนยานุภาพทางทหาร กองทัพบกประสิทธิภา

ยอมต้องการอาวุธและยุทธปัจจัยในปริมาณ และคุณภาพที่พอเพียง กิจกรรมอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยสำคัญของชาติอย่างหนึ่ง การที่ชาติต้องมีกองทัพที่มั่นคงแข็งแรงก็เพื่อป้องกันรักษาความมั่นคงของประเทศไว้ กิจกรรมอุตสาหกรรมจึงต้องมีความแข็งแรง เพื่อว่าจะได้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะเกื้อหนุนประสิทธิภาพทางแสนยานุภาพ ไม่ว่าจะเป็นในยามปกติหรือยามสงคราม กิจกรรมอุตสาหกรรมย่อมเป็นจักรกลที่สำคัญในสภาพเช่นนี้ด้วยเสมอ 1

ประเภทของอุตสาหกรรม

ประเภทของอุตสาหกรรม อาจจำแนกออกได้หลายอย่างแล้วแต่จะมองในทัศนะใด เช่น แยกตามกรรมวิธีการผลิต ตามลักษณะการใช้ หรือ แบ่งตามลักษณะขั้นตอนของการผลิต ซึ่งส่วนใหญ่อุตสาหกรรมมีอยู่ 4 ประเภท คือ

1. อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก
2. อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง
3. อุตสาหกรรมพื้นฐาน
4. อุตสาหกรรมซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือต่อเนื่องกับอุตสาหกรรม อื่น ๆ

ประเภทของอุตสาหกรรมชี้ให้เห็นถึงขนาดของอุตสาหกรรมการลงทุน และการดำเนินงานที่ไม่เหมือนกัน

การแบ่งขนาดของอุตสาหกรรมในประเทศไทย

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมิได้จำแนกกิจกรรมอุตสาหกรรมออกไปว่าอุตสาหกรรมมีทุนเท่าใด มีคนงานเท่าใด เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขนาดย่อม หรือขนาดใหญ่ เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์อุตสาหกรรมให้ได้ผลชัดเจนไป หลักเกณฑ์ในการพิจารณาอุตสาหกรรมโดยทั่วไปมักจะยึดถือจำนวนเงินจำนวนคนงาน หรือจำนวนคาของผลผลิตต่อปีเป็นหลัก อาจแบ่งอุตสาหกรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1 วีระพงศ์ จันทโรไพศรี, อุตสาหกรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหัพัตถิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พระนกร : 2514), หน้า 47-49.

1. อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (Large Scale Industry) หมายถึงอุตสาหกรรมที่ใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก และในการดำเนินงานจะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการนั้น ๆ โดยเฉพาะจำนวนคนงานโดยปกติมีจำนวนมาก อุตสาหกรรมประเภทนี้ ได้แก่ อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมน้ำตาล อุตสาหกรรมป่นแป้งและทอผ้า เป็นต้น

2. อุตสาหกรรมขนาดกลาง (Medium Scale Industry) หมายถึงอุตสาหกรรมที่ใช้เงินทุนน้อยกว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ จำนวนคนมีมากหรือน้อยแล้วแต่ขบวนการผลิตของอุตสาหกรรมประเภทนั้น ๆ อุตสาหกรรมประเภทนี้ ได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปโลหะ อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนเครื่องจักรกลและเครื่องไฟฟ้า อุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น

3. อุตสาหกรรมขนาดย่อม (Small Scale Industry) หมายถึงอุตสาหกรรมที่มีเงินทุนน้อยกว่าอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ การดำเนินงานไม่มีการแบ่งเป็นแผนก ๆ ใช้เงินทุนและคนงานไม่มากนัก เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีในการผลิตไม่ซับซ้อนนัก ในบางประเทศอุตสาหกรรมขนาดย่อมรวมถึงอุตสาหกรรมที่ผลิตสิ่งของที่ใช้ความชำนาญและมีมือในการผลิตด้วย เช่น อุตสาหกรรมเครื่องบรอนซ์ อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา อุตสาหกรรมสี อุตสาหกรรมบรรจุหีบห่อ เป็นต้น

4. อุตสาหกรรมในครอบครัว (Cottage Industry) หมายถึงอุตสาหกรรมที่ทำอยู่ในที่พักอาศัย โดยใช้แรงงานจากสมาชิกภายในครอบครัวเอง มีเครื่องมืกล้วนใหม่ทำางานด้วย เช่น การปั้นแป้ง ทอผ้าด้วยมือ เครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็ก การแกะสลักไม้ เครื่องเขิน เครื่องทองรูปพรรณ เป็นต้น¹

อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมในครอบครัว จากสถิติของกองควบคุมโรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการอนุญาตให้จัดตั้งโรงงาน ปรากฏว่าใน พ.ศ. 2508 มีโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทยทั้งสิ้น 38,344 โรงงาน ประมาณ 93% ของโรงงานทั้งหมดเป็นโรงงานขนาดย่อม มีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อยู่อุตสาหกรรมเดียว คือ โรงงานกลั่นน้ำมันของบริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทยศิริราชา

¹ จำรูญ วัชรภักย์, ข้อคิดเห็นในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรม วารสารการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2519 (กรุงเทพมหานคร:2519), หน้า 6.

อุตสาหกรรมในครอบครัวของประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่จะนำไปสู่กิจการอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดใหญ่ต่อไปภายหน้า จะเห็นได้จากการกำหนดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานอุตสาหกรรมไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก ระหว่าง พ.ศ.2504-2509 รัฐบาลจะดำเนินการส่งเสริมและช่วยเหลืออุตสาหกรรมในครอบครัว โดยจัดหาวิธี การให้คำแนะนำเพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนโดยทั่วไป โดยคำนึงถึงความต้องการของตลาด วิธีการจำหน่าย อาชีพของประชากร และต้นทุนการผลิต ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้อุตสาหกรรมนี้ สามารถทำรายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมในครอบครัว จะพิจารณาหาทาง ยกย่องให้เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดใหญ่ต่อไปเมื่อมีความต้องการเพียงพอ เพื่อประโยชน์ในการ รักษาการจ้างงานของประเทศและผลิตของใช้ภายในประเทศ ให้อยู่ในความนิยมแก่ผู้ใช้ภายในประเทศ และต่างประเทศได้เต็มที่.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย